

Dr Paweł Frączyk

Zakład Ekonomiki Inwestycji i Zarządzania Strategicznego
Uniwersytet Rzeszowski

Wybrane uwarunkowania występowania syndromu NIMBY

WPROWADZENIE

Syndrom NIMBY (ang. *Not In My Back Yard* – *nie na moim podwórzu*) polega na tym, że ogólnie opinia społeczna wykazuje poparcie dla realizacji danego rodzaju inwestycji, która jednak wiąże się z oporem społeczności zamieszkującej region, w którym inwestycja ma zostać zlokalizowana. Opór społeczności lokalnej wiąże się z potencjalną uciążliwością takiej inwestycji oraz z ryzykiem wystąpienia awarii, której konsekwencje mogą odczuwać grupy społeczeństwa zamieszkujące blisko miejsca, gdzie będzie realizowany projekt inwestycyjny. Taki rodzaj nastawienia części społeczeństwa potwierdzają badania opinii społecznej.

Z wystąpieniem tego syndromu mamy zatem do czynienia wtedy, gdy w trakcie procesu inwestycyjnego wybucha konflikt między dobrem wspólnym a dobrem lokalnej społeczności. Wiąże się to z próbą pozyskania przez poszczególne jednostki korzyści związanych z użytkowaniem danego dobra przy jednoczesnym przerzuceniu na innych mieszkańcach kosztów jego dostarczenia.

Trzeba jednak podkreślić, że mimo oporu lokalnej społeczności inwestycja ta musi powstać i należy dążyć do tego, aby w wyniku podjętych działań uniknąć opóźnień lub nawet rezygnacji z tego projektu inwestycyjnego. Na przykład elektrownie jądrowe, wysypisko śmieci lub oczyszczalnia ścieków muszą gdzieś powstać, protestujący zaś w razie niezrealizowania inwestycji będą korzystać z innych elektrowni, wysypisk śmieci i oczyszczalni ścieków, których ewentualna uciążliwość dotyka mieszkańców innych rejonów kraju, zamieszkujących blisko miejsca, gdzie zlokalizowano działającą inwestycję.

Występowanie syndromu NIMBY dotyczy szerokiego zakresu inwestycji. Można tu wspomnieć zarówno o projektach energetycznych, takich jak gazociągi, instalacje energetyczne, elektrownie atomowe, składowiska odpadów nuklearnych, elektrownie wiatrowe itd., jak i o wielu innych rodzajach inwestycji – np. lotniskach, autostradach, więzieniach, osiedlach mieszkaniowych, domach

dla specjalnych mieszkańców, zakładach utylizacji odpadów, składowiskach śmieci, oczyszczalniach ścieków, zakładach przemysłowe itd.

W celu pełnego przedstawienia istoty syndromu NIMBY w tabeli 1 ujęto charakterystykę istoty wymiarów tego zjawiska.

Tabela 1. Wymiary syndromu NIMBY

Wymiary	Istota wymiaru
Wymiar ekonomiczny	<ul style="list-style-type: none"> ▪ osoby korzystające z dobra publicznego nie chcą ponosić kosztów jego wytworzenia, a jednocześnie są zainteresowane korzystaniem z tego dobra, ▪ dostrzegane wady poszczególnych inwestycji w dobra wspólne prowadzą do przenoszenia lokalizacji tych inwestycji w miejsca, gdzie liczb osób, które potencjalnie odczują skutki tej inwestycji będzie mniejsza (np. budowa elektrowni jądrowych blisko granic kraju, aby w razie awarii w jak najmniejszym stopniu ucierpieli mieszkańcy danego kraju), ▪ syndrom NIMBY prowadzi do wystąpienia kosztów efektów zewnętrznych, gdyż mamy tu do czynienia z utratą dobrobytu jednej osoby (jednej grupy osób) wywołaną przez działanie innej osoby (innej grupy osób).
Wymiar polityczny	<ul style="list-style-type: none"> ▪ występowanie syndromu NIMBY może być przejawem braku zaufania do władz lokalnych i krajowych oraz do przedstawicieli inwestorów, ▪ protesty są przejawem wątpliwości, czy realizacja inwestycji odbywa się w sposób uczciwy z punktu widzenia interesu całego społeczeństwa, ▪ protestujący przeciw lokalizacji spornej inwestycji traktują opinie ekspertów, popierających realizację inwestycji, za przejaw obrony decyzji podjętej wcześniej przez decydentów bez przeprowadzenia obiektywnej analizy racjonalności ich wyboru, ▪ obronę przed inwestycją można uważać za przejaw braku zaufania do rozwiązań promowanych przez instytucje rządowe i naukowe, co wiąże się z podejrzeniem, że władze nie chronią wszystkich obywateli, a jedynie wybrane grupy interesów.
Wymiar etyczny	<ul style="list-style-type: none"> ▪ odłożenie realizacji inwestycji związanej z wystąpieniem syndromu NIMBY oznacza zwycięstwo interesu jednostki (lub grupy społecznej) nad interesem całego społeczeństwa, ▪ protesty społeczne uznawane za przejaw syndromu NIMBY mogą się okazać uzasadnione ze społecznego punktu widzenia i w ostatecznej ocenie są przejawem obrony dobra wspólnego (publicznego), ▪ w przypadku wielu inwestycji istnieje wątpliwość, czy ich realizacja w danym miejscu rzeczywiście jest niezbędna ze społecznego punktu widzenia.
Wymiar socjologiczny	<ul style="list-style-type: none"> ▪ istnieje rozbieżność, czy występowanie syndromu NIMBY należy uzasadnić: <ul style="list-style-type: none"> ✓ egoizmem części społeczności lokalnej protestującej przeciwko lokalizacji inwestycji w ich sąsiedztwie, ✓ racjonalnym działaniem grupy społeczeństwa protestującej przeciwko lokalizacji szkodliwej inwestycji, ▪ realizacja spornej inwestycji będzie oznaczała korzyści dla części społeczeństwa (często będzie to bardzo wąska grupa), ▪ występujące współcześnie normy społeczne powinny utrudnić poszczególnym jednostkom uzyskiwanie korzyści kosztem szerszych grup społeczeństwa, ▪ realizacja projektu, który doprowadził do wystąpienia syndromu NIMBY oznacza przejście od interesu indywidualnego do interesu grupowego.

Ze względu na konieczność realizacji inwestycji służącej szerokim grupom społeczeństwa, która jednocześnie może skutkować dla społeczności lokalnej dodatnimi lub ujemnymi konsekwencjami o finansowym lub niefinansowym charakterze, obserwuje się zaangażowanie w konflikt lokalizacyjny wielu różnorodnych grup społecznych zachowujących się wobec tego zjawiska w odmienny sposób. Należy tu w szczególności wskazać:

- grupy mieszkańców o charakterze sąsiedzkim – protest społeczności lokalnej występuje, gdy mieszkańcy są zmobilizowani do protestu ze względu na zagrożenia związane z realizacją inwestycji, np. wtedy, gdy jest zlokalizowana blisko ich miejsca zamieszkania,
- odleglejsze geograficznie grupy i społeczności, które obawiają się strat pośrednich; dla społeczności żyjącej w najbliższym sąsiedztwie inwestycji przewiduje się zwykle jakieś formy wyrównywania strat, a dla mieszkańców odleglejszych regionów inwestycja oznaczać może jedynie uciążliwości związane np. ze zwiększonym ruchem samochodowym (takie społeczności skłonne są mobilizować do protestu organizacje ogólnonarodowe, wyspecjalizowane w propagowaniu lub zwalczaniu tego typu inwestycji),
- władze lokalne, regionalne i krajowe, które mogą wspierać mieszkańców lub inwestora, choć trzeba podkreślić, że nie zawsze przedstawiciele władz zajmują jednolite stanowisko,
- mieszkańców w obrębie szerszej społeczności, którzy mogą się organizować w grupy, gdy dostrzegą ryzyko zagrożenia dla społeczności szerszej niż tylko lokalna,
- organizacje formalne (np. ekologiczne), które zajmują się problematyką realizacji poszczególnych typów inwestycji mogących mieć wpływ na jakość społeczności lokalnej lub całego społeczeństwa (może dojść do sytuacji, gdy różnego rodzaju organizacje mobilizują lokalne społeczności do protestu),
- przedstawiciele biznesu, dla których realizacja projektu jest perspektywicznym źródłem przychodów,
- instytucje doradcze opracowujące analizy z których wnioski są używane jako argumenty przez poszczególne strony konfliktu i mogą się przyczyniać do rozwiązania lub zaognienia sporu,
- instytucje rządowe angażujące się w problematykę lokalizacji wielu inwestycji, których realizacja (lub rezygnacja z realizacji) będzie miała wpływ na jakość życia całego społeczeństwa lub dużej części społeczeństwa w kraju.

Należy podkreślić, że jedynie część osób biorących udział w sporze w sposób bezpośredni odczuje ewentualne negatywne konsekwencje realizacji tej inwestycji. Równocześnie jednak korzyści związane z realizacją inwestycji odczuwają szerokie grupy społeczeństwa (w tym również osoby, które odczuwają potencjalne negatywne konsekwencje realizacji inwestycji).

KLASYFIKACJE SYNDROMU NIMBY

Dostępne badania wykazują, że protesty przedstawicieli społeczności lokalnej oraz ich opór przeciw realizacji inwestycji w danej lokalizacji na ogół nie wynikają z egoizmu mieszkańców i ich skłonności do korzystania z niedogodności odczuwanych przez innych mieszkańców, którzy zgodzą się przyjąć daną inwestycję (ang. *free ride – jazda na gapę*). W publikacjach dotyczących trudności z realizacją budowy elektrowni wiatrowych M. Wolsink [2000] zawarł klasyfikację rodzajów sprzeciwu społecznego wobec realizacji inwestycji energetycznych (tab. 2).

Tabela 2. Rodzaje sprzeciwu społecznego wobec inwestycji energetycznych

Typ	Istota poszczególnych rodzajów sprzeciwu
A	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Pozytywny ogólny stosunek do danego źródła energii połączony ze sprzeciwem w stosunku do budowy instalacji w okolicy, gdzie zamieszkuje dana osoba. ▪ Tylko ta kombinacja postawy i zachowania się społeczeństwa odpowiada prawdziwemu syndromowi NIMBY.
B	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Niezgoda i sprzeciw w stosunku do inwestycji w sąsiedztwie wynikają z całkowitego odrzucenia danego rodzaju źródła energii. Postawa taka zwana jest czasami postawa: <ul style="list-style-type: none"> ✓ NIABY (<i>Not In Any Backyard – nie w jakiegokolwiek lokalizacji</i>), ✓ BANANA (<i>Built Absolutely Nothing, Anywhere Near Anything – nie buduj absolutnie nic w pobliżu czegokolwiek</i>), ✓ LULU Syndrome (<i>Locally Unacceptable Land Use – niechciane przez społeczność zagospodarowanie terenu</i>). ▪ Ten rodzaj sprzeciwu wynika z troski o wpływ źródła energii na środowisko naturalne.
C	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Pozytywny stosunek do danego źródła energii, który staje się negatywny w wyniku dyskusji związanej z realizacją proponowanej inwestycją. ▪ W tym przypadku mamy do czynienia z postawą NIABY wynikającą ze zmiany sposobu postrzegania ryzyka, która zachodzi w trakcie procesu podejmowania decyzji.
D	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Sprzeciw wynika z tego, że określone projekty okazały się wadliwe, bez odrzucania danego źródła jako całości. Dana osoba wspiera to źródło, ale tylko pod pewnymi warunkami. Sprzeciw jest ograniczony tylko do inwestycji proponowanych w określonych miejscach i jest oparty głównie na trosce o skutki jej budowy dla środowiska naturalnego, a w mniejszym stopniu dla mieszkańców. ▪ Postępujący w ten sposób mieszkańcy mogą nie mieć przekonania do przydatności wybranej lokalizacji gdyż spodziewają się utrudnień dla mieszkańców lub mogą uważać, że środowisko naturalne w wybranym miejscu jest zbyt narażone na szkody, szczególnie gdy inne pobliskie dostępne lokalizacje wydają się być lepsze.

Źródło: [Wolsink, 2000].

W praktyce przy każdej rozpatrywanej lokalizacji inwestycji mogą występować kombinacje wszystkich czterech motywacji i zachowania się, ale w konkretnym przypadku sprzeciwu wobec realizacji danego projektu inwestycyjnego

może dominować jedna z nich. Według odrębnej klasyfikacji czynników powodujących wystąpienie syndromu NIMBY [Bell i in., 2005], należy rozważyć niedostatek demokracji, poparcie warunkowe oraz indywidualny egoizm członków społeczności lokalnej (tab. 3). Trzeba jednak pamiętać, że wprowadzenie proponowanych w tabeli rozwiązań autorytarnych, które na pozór wydają się całkowicie racjonalne, może nie prowadzić do rozwiązania konfliktu. Wiąże się to m.in. z ignorowaniem interesów lokalnych, co jest niewątpliwie sprzeczne z poczuciem demokracji i może rodzić poczucie krzywdy). Ze względu na pojawiające się przypadki zwiększonego natężenia oporu wywołanego działaniami autorytarnymi podejście to zostało w wielu krajach zaniechane, gdyż tylko zwiększa natężenie sprzeciwu [Bell i in., 2005].

Tabela 3. Przyczyny konfliktów lokalizacyjnych i proponowane środki zaradcze służące eliminacji trudności z realizacją konfliktowych inwestycji

Przyczyna	Istota przyczyny i środki zaradcze
Niedobór demokracji	<p><i>Niedobór demokracji</i> polega na tym, że mniejszość, będąca przeciw danemu projektowi, narzuca swą wolę większości przez zablokowanie decyzji o wydaniu zezwolenia na daną lokalizację.</p> <p>Przeciwdziałanie tej przyczynie wiąże się ze zmianą procesu podejmowania decyzji poprzez:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ rozstrzygnięcie konfliktu za pomocą referendum, ▪ odgórne wydanie decyzji na podstawie wiarygodnego sondażu opinii publicznej, ▪ zastąpienie trybu „zdecyduj–ogłoś–broń” porozumieniem wszystkich interesariuszy, tj. trybem „konsultuj–uwzględniaj–modyfikuj–buduj”.
Poparcie warunkowe	<p><i>Poparcie warunkowe</i> wiąże się ze zgłaszaniem przez przeciwników inwestycji licznych warunków, po których spełnieniu zaniechają oni sprzeciwu i oporu wobec danej lokalizacji. Dla realizacji inwestycji dąży się do zmiany poglądów osób, które sprzeciwiają się realizacji inwestycji. Działania te obejmują:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ upowszechnianie wiedzy dotyczącej nowych źródeł energii oraz wyjaśnienie, że zalety danego projektu przeważają nad jego wadami, ▪ przeciwdziałanie sprzeciwom wiąże się także ze zmianą założeń projektu poprzez uwzględnianie zgłaszanych zastrzeżeń zgodnie z trybem „konsultuj–uwzględniaj–modyfikuj–buduj”.
Indywidualny egoizm	<p><i>Indywidualny egoizm</i> prowadzi do tego, że członkowie społeczności lokalnej protestują przeciwko inwestycji kierując się wyłącznie własnym interesem (klasyczny syndrom NIMBY). Przeciwdziałaniu tej przyczynie służą działania obejmujące</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ wprowadzenie aktów prawnych likwidujących konflikt w sposób autorytarny, ▪ odwoływanie się do ludzkiej „lepszego natury”, ▪ oferowanie korzyści poszczególnym członkom grup protestujących przez: <ul style="list-style-type: none"> ✓ wprowadzenie dla nich rekompensat finansowych, ✓ umożliwienie im zakupu udziałów w projekcie, co daje im szansę na uzyskanie w przyszłości wymiernych korzyści z realizacji tego projektu.

Źródło: [Bell i in., 2005].

ROZWIĄZYWANIE KONFLIKTÓW NA TLE Z SYNDROMU NIMBY

Rozwiązania problemów lokalizacyjnych oparte na aktywizowaniu udziału grup społeczności lokalnej w podejmowaniu decyzji powinno prowadzić przede wszystkim do uaktywnienia „milczącej większości” niesprzeciwiającej się danemu projektowi. Wśród argumentów właściwych dla przekonania przeciwników danej inwestycji wymienia się m.in. przewagę korzyści, jakie ona przynosi, nad powodowanymi przez nią szkodami, a także potrzebę zachowania bezstronności oraz przestrzegania prawa, ustalonych reguł i procedur.

Z tego względu dla rozwiązania problemów lokalizacyjnych proponuje się przeprowadzenie referendum, którego wyniki pozwoliłyby podjąć decyzję opartą na głosach większości. Wiele źródeł [m.in. Bell i in., 2005; Żylicz, 2007] podkreśla, że referendum nie jest właściwym rozwiązaniem. Argumentem przeciw takiemu rozwiązaniu jest m.in.:

1. Trudność w racjonalnym określeniu, jaki powinien być obszar, na którym powinno się odbyć referendum (o wyniku referendum można dość łatwo przesądzić przez manipulowanie obszarem konsultacji społecznej).
2. Wynik referendum może nie być wiążący ze względu na małą frekwencję lub fakt, że przeciwnicy projektu są zawsze bardziej aktywni od jego zwolenników.
3. Bardzo łatwo może dojść do upolitycznienia referendum i przy silnej agitacji głosujący mogą się w rzeczywistości wypowiadać w całkiem innej sprawie niż temat referendum.

Bell i in. [2005] sceptycznie oceniają natomiast wpływ prowadzonych działań edukacyjnych na ograniczenie efektu NIMBY i wskazują na trzy zastrzeżenia co do tego sposobu:

1. Informacja o danym źródle energii i o konkretnym projekcie jest zwykle trudno dostępna i podawana w sposób mało zrozumiały dla ogółu społeczeństwa.
2. Informacja jest zawsze „negocjowana” przez społeczeństwo w tym sensie, że jest oceniana, rozumiana i interpretowana z perspektywy własnych wierzeń i doświadczeń danej osoby.
3. Informacja dotycząca zalet i wad proponowanego projektu inwestycyjnego jest zawsze „podejrzana” i otoczona klimatem nieufności, gdyż ludzie nie wierzą politykom, ekspertom i przedsiębiorcom.

W celu rozwiązania problemów lokalizacyjnych proponuje się podejmowanie działań służących pozyskaniu poparcia społeczności całego kraju i społeczności lokalnej zamieszkującej region, w którym ma zostać zlokalizowana sporna inwestycja. Wymaga to dokonania wyboru instrumentów, których podejmowanie pozwoli na ograniczenie występowania syndromu NIMBY. Dzięki znajomości czynników, które w największym stopniu zadecydują o pozyskaniu akceptacji społecznej dla realizacji potencjalnie uciążliwej inwestycji, zarządzający

projektem mogą podjąć działania, które pozwolą ograniczyć ryzyko wystąpienia omawianego syndromu¹.

Przeprowadzone na zlecenie Komisji Europejskiej badania [*Create acceptance*, 2008], oparte na analizie 27 projektów inwestycyjnych dotyczących nowych technologii energetycznych, pozwalają na określenie głównych czynników, które zadecydowały o uzyskaniu przychylności społeczności lokalnej dla realizacji projektu (tab. 4). Należy podkreślić, że czynniki te występują zarówno na poziomie krajowym, jak i na poziomie społeczności lokalnej. W celu doprowadzenia do realizacji projektu konieczne jest dokonanie oceny ujętych w tabeli czynników w kontekście uwarunkowań krajowych i lokalnych. Pozwala to na identyfikację uwarunkowań związanych z realizacją projektu, uwzględnienie zarządzających projektem zagrożeń związanych z konkretną lokalizacją inwestycji oraz przyczynia się do wzrostu świadomości społecznej dotyczącej realizacji projektu dotyczącego konkretnego źródła energii. Dodatkowo znajomość tych czynników pozwala decydentom politycznym na podejmowanie optymalnej decyzji dotyczącej umiejscowienia konkretnej instalacji w najkorzystniejszej lokalizacji uwzględniającej złożoność uwarunkowań lokalizacyjnych [*Create acceptance*, s. 13].

Tabela 4. Ogólnokrajowe i lokalne czynniki wpływające na realizację projektu

Wyszczególnienie	Istota czynnika
Polityka rządu	<ul style="list-style-type: none"> ▪ rodzaj polityki rządu dotyczącej wspierania (lub nie) nowych technologii energetycznych, ▪ ciągłość prowadzonej w kraju polityki rządu dotyczącej sektora energii, ▪ rodzaj kultury politycznej towarzyszącej dokonywaniu wyboru (porozumienie, negocjacje, spór), ▪ centralizacja władzy w kraju.
Czynniki socjalno-ekonomiczne	<ul style="list-style-type: none"> ▪ dostępność i przyswajalność zasobów naturalnych, ▪ ceny nośników energii, ▪ koszt wdrożenia nowych technologii, ▪ uzależnienie od dostaw surowców energetycznych, ▪ konkurencyjność dostępnych w kraju technologii oraz konkurencyjność przemysłu, ▪ stopa bezrobocia oraz stopień rozwoju gospodarczego regionu.
Czynniki kulturowe	<ul style="list-style-type: none"> ▪ zaufanie do instytucji, ▪ istniejąca praktyka dotycząca tego, kto inicjuje zmiany w kraju (zmiany będące wynikiem inicjatyw oddolnych czy narzucanie zmian w wyniku działania instytucji państwa), ▪ świadomość ekologiczna społeczeństwa, ▪ doświadczeni historyczne społeczeństwa, ▪ nastawieni społeczne do nowych technologii.
Czynniki geograficzne	<ul style="list-style-type: none"> ▪ klimat, ▪ dostępność atrakcyjnych lokalizacji.

Źródło: [*Create acceptance*, 2008, s. 13].

¹ Konflikty lokalizacyjne można również próbować rozwiązywać w oparciu o teoremat Coase'a. Por. szerzej m.in. [Cooter i Ulen, 2009].

ROLA INSTYTUCJI W ROZWIĄZYWANIU KONFLIKTÓW LOKALIZACYJNYCH

Dla rozwiązywania konfliktów lokalizacyjnych podstawowe znaczenie ma działalność instytucji biorących udział w zarządzaniu lokalizacją spornymi lokalizacjami. Instytucje te mogą oddziaływać na usuwanie uzasadnionych zastrzeżeń związanych z lokalizacją spornej inwestycji poprzez m.in. [Lesbirel, 2005]:

1. Wpływanie na charakter podejmowanej decyzji, zasady, według jakich prowadzone są negocjacje, oraz na procesy występujące w trakcie dochodzenia do porozumienia w sprawie lokalizacji inwestycji.
2. Określanie sposobu alokacji praw własności i podział władzy między interesariuszami w sporach lokalizacyjnych.
3. Udzielanie gwarancji, że wynegocjowane porozumienie będzie dotrzymane, oraz zmniejszanie niepewności dotyczących takich kwestii, jak koszty wprowadzenia porozumienia w życie.
4. Podejmowanie działań służących takiemu zarządzaniu sporami lokalizacyjnymi, by doprowadziły do prawidłowego kształtowania relacji między interesariuszami. Skuteczne zarządzanie powinno pozwolić na zwiększenie korzyści związanych z realizacją inwestycji lub ograniczać koszty jej prowadzenia.

Na olbrzymią rolę instytucji państwowych w kształtowaniu polityki energetycznej wskazują również tzw. eurobarometry publikowane na podstawie badań opinii społecznej zleczanych przez Komisję Europejską. Badania te wskazują, że mieszkańcy krajów UE dostrzegają olbrzymią rolę Komisji Europejskiej w zapewnieniu bezpieczeństwa energetycznego [Energy..., 2006]. Jednocześnie rośnie jednak oczekiwanie społeczne, że to rządy poszczególnych państw i samorządy lokalne powinny zapewnić bezpieczeństwo energetyczne. Przejawem tego jest wzrost wskazań respondentów podkreślających, że to instytucje rządowe i samorządy powinny odpowiadać za bezpieczeństwo energetyczne odnotowany w badaniach ankietowych.

W społeczeństwie krajów UE istnieją rozbieżności dotyczące poziomu instytucji, które powinny rozwiązywać problemy energetyczne. Przejawem tego braku zgody jest fakt, że [Energy..., 2006, s. 5]:

- mieszkańcy krajów UE-15 oczekują, że to instytucje unijne zajmą się rozwiązywaniem tych problemów (40% respondentów wskazywało na instytucje unijne, podczas gdy 32% wskazywało na instytucje poszczególnych państw),
- mieszkańcy krajów Europy Środkowo-Wschodniej będących członkami UE oczekują, że kwestia ta powinna pozostać w gestii instytucji państwa (47% wskazań wobec 41% wskazań na instytucje unijne).

Oczekiwania mieszkańców nowych państw członkowskich UE są jednak coraz bardziej popularne w „starych” państwach UE, czego przejawem jest odnotowany w minionych latach wzrost oczekiwań, że to instytucje państwowe, a nie instytucje unijne powinny zapewnić bezpieczeństwo energetyczne.

Jednocześnie badania wskazują, że w społeczeństwie rośnie poparcie dla inwestowania w technologie pozwalające na ochronę środowiska naturalnego, mimo że są to technologie droższe niż tradycyjne rozwiązania oparte na węglu kamiennym. Stosowanie ekologicznych rozwiązań w najbliższych latach, wobec stosunkowo niewielkiej skali ich wykorzystania oraz konieczności używania zaawansowanych, kapitałochłonnych technologii, będzie zatem oznaczało wyższy poziom cen energii.

Przejawem tego poparcia dla technologii przyjaznych środowisku jest silne poparcie społeczne dla wykorzystania energii słonecznej (48% ankietowanych), promowania zaawansowanych, czystych ekologicznie technologii energetycznych (41%) oraz elektrowni wiatrowych (31%). Jednocześnie w krajach UE-25 odnotowuje się duże (40%) poparcie społeczne dla wykorzystywania podatków jako narzędzia do wymuszania wzrostu efektywności zużycia energii [*Attitudes...*, 2005].

Przykładem zaangażowania instytucji publicznych w rozwiązywanie konfliktów lokalizacyjnych jest stosowanie mechanizmu kompensacji dla rozwiązywania problemów lokalizacyjnych dotyczących instalacji energetycznych w Japonii. Mechanizm ten polega na przeznaczeniu odszkodowania dla społeczności lokalnej, którego wysokość pozwala na wyrównanie strat związanych z potencjalnym spadkiem poziomu życia oraz obniżeniem wartości nieruchomości w pobliżu miejsca, gdzie zlokalizowano inwestycję. Celem wypłaty odszkodowania jest „uczynienie ludzi po budowie inwestycji co najmniej tak bogatymi finansowo jak byli przed jej budową” [Lesbirel, 2003].

Stosowanie tego mechanizmu przez instytucje państwowe pozwoliło, mimo obaw przed stosowaniem technologii jądrowych wynikających z doświadczeń II wojny światowej, na rozwój znaczenia energetyki jądrowej w Japonii. Trzeba podkreślić, że dzięki skutecznemu stosowaniu mechanizmu kompensacji rozwój ten się dokonał, mimo istniejących w społeczeństwie japońskim obaw przed potencjalnymi negatywnymi skutkami stosowania tego rodzaju technologii.

PODSUMOWANIE

Podsumowując rozważania dotyczące występowania syndromu NIMBY, należy podkreślić, co następuje:

- w Polsce narastają problemy dotyczące funkcjonowania sektora energii, których rozwiązanie będzie się wiązało z koniecznością zlikwidowania wielu konfliktów lokalizacyjnych dotyczących budowy nowych instalacji oraz modernizacji już istniejących,
- dotychczasowa postawa rządu w działaniach na rzecz zmiany polityki energetycznej charakteryzuje się brakiem zdecydowania związanym z ustępstwami

- na rzecz lobby węglowego zainteresowanego utrzymaniem obecnej struktury źródeł energii, niekorzystnej dla jakości życia społeczeństwa oraz dla konkurencyjności gospodarki,
- głównymi podmiotami odpowiedzialnymi za rozwiązywanie konfliktów lokalizacyjnych w Polsce powinny być instytucje państwowe odpowiedzialne za prowadzenie skutecznej polityki energetycznej,
  - poprawa świadomości ekologicznej szerokich grup społeczeństwa może się stać warunkiem zmiany struktury źródeł energii w Polsce,
  - dotychczas w Polsce nie korzysta się z wyników badań wskazujących sposoby zwalczania syndromu NIMBY (konsekwencją tego jest m.in. ignorowanie przez krajowych decydentów zmian w wynikach badań społecznych wskazujących na poparcie społeczne dla budowy elektrowni atomowej w Polsce).

LITERATURA

- Attitudes towards Energy. Special Eurobarometer 247* (badania ankietowe przeprowadzone w okresie październik-listopad 2005 na zlecenie Komisji Europejskiej), 2006.
- Bell D., Gray T., Haggett C., 2005, *The 'social gap' in wind farm siting decisions: explanations and policy responses*. *Environmental Politics*, Vol. 14, No. 4, p. 460–477.
- Cooter R., Ulen T., 2009, *Ekonomiczna analiza prawa*. C.H. Beck, Warszawa.
- Create acceptance, Deliverable 3.1, 3.2 and 4 Factors influencing the societal acceptance of new energy technologies: Meta-analysis of recent European projects*.
- Energy Issue. Special Eurobarometer 258* (badania ankietowe przeprowadzone w okresie marzec-kwiecień 2006), 2006.
- Latek S., 1999, *Postawy społeczeństwa polskiego wobec energetyki jądrowej*. *Problemy Techniki Jądrowej*, t. 42, z. 1, s. 16–23.
- Lesbirel S.H., 2003, *Markets, transaction costs and institutions: compensating for nuclear risk in Japan*. *Australian Journal of Political Science*, Vol. 38, No. 1, p. 5–23.
- Lesbirel S.H., 2005, *Transaction costs and institutional change*, w: *Managing conflict in facility siting: an international comparison*. Ed.: Lesbirel S.H., Shaw D. Edward Elgar, Cheltenham.
- Matczak P., 1996, *Společne uwarunkowania eliminacji syndromu NIMBY* [w:] *Podmiotowość społeczności lokalnej*, red. R. Cichocki, Poznań.
- Rotmans J., Kemp R., van Asselt M., 2001, *More evolution than revolution: transition management in public policy*, *Foresight*, Vol. 3, No. 1.
- Wolsink M., 2000, *Wind power and the NIMBY-myth: institutional capacity and the limited significance of public support*. *Renewable Energy*, Vol. 21, p. 49–64.
- Wolsink M., 2007, *Wind power implementation: the nature of public attitudes: equity and fairness instead of 'backyard motives'*, *Renewable and Sustainable Energy Reviews*, Vol. 11, p. 1188–1207.
- Żylicz T., 2007, *Syndrom „NIMBY”*, „Aura”, nr 4, s. 8–9.

Streszczenie

Kraje podejmujące działania służące unowocześnieeniu sektora energii niejednokrotnie podczas realizacji projektów inwestycyjnych w sektorze napotykają w swych działaniach opór części społeczeństwa związany z wystąpieniem syndromu NIMBY. Przełamywanie tego oporu jest jednym z warunków realizacji inwestycji. W artykule scharakteryzowano istotę syndromu NIMBY oraz pokazano uwarunkowania związane z jego występowaniem. W końcowej części artykułu przedstawiono zbiór działań, które mogą umożliwić przezwycięzenie oporu społecznego związanego z wystąpieniem tego zjawiska.

Selected Conditions for the Occurrence of NIMBY*Summary*

Countries undertaking the task of modernizing their energy sectors often have to face some public opposition connected with the NIMBY syndrome. Overcoming this resistance to project development is a crucial factor in successful realization of tasks.

The paper discusses the nature of NIMBY and what factors lead to its occurrence. The final part presents some ideas which might help overcome the opposition demonstrated by NIMBY advocates.